

TEM på ABM i Härnösand

TEM på ABM i Härnösand

genomförd på

Landsarkivet Härnösand
Sambiblioteket Härnösand
Länsmuseet Västernorrland

Foto: Roland Tiger

© **ABM Resurs**

Text: Märta Molin, ABM Resurs
TEM: Anders Viotti, Mitt Sverige Turism
Form: Anita Adolfsson, Aktivera Incentive
Fotograf: Björn Grankvist där inget annat anges
Tryck: Hemströms tryckeri, Härnösand, juni 2006
ISBN: 91-85222-10-0

Utgiven av ABM Resurs
c/o Länsmuseet Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand

Telefon: 0611-886 59
E-post: abm@ylm.se

INNEHÅLL

INLEDNING

6-7

VAD BETYDER TURISMEN

8-9

KULTUR-TURISM-KULTURTURISM

10-11

ETT VÄXANDE INTRESSE ...

12-13

DET LIVSLÅNGA LÄRANDET...

14-16

VAD ÄR TEM?

17-22

RESULTAT AV TEM PÅ ABM

22-23

inledning

J dag är intresset för kultur och kulturturism stort. Kulturens roll betonas allt oftare i tillväxtpolitiska sammanhang, och i olika strategidokument. Speciellt på den regionala nivån kan man märka att samsynen mellan kultursektorn och turismnäringen utvecklats och att samverkan tvärs institutions- och förvaltningsgränser uppstått, främst med syfte att utveckla kulturturismen och bidra till tillväxt.

Men denna samverkan är inte okomplicerad. Traditionellt finns en uppfattning i kultursektorn om att kulturturism kan bidra till såväl önskad kommersialisering som ett ökat slitage och en förflackning av kulturen. Å andra sidan menar många inom såväl turistnäringen som turismförvaltning att kulturens roll och potential inte är så stor som många vill tro.

För att försöka ta reda på vilken roll några ABM-institutioner spelar för den kommunala (turistiska) ekonomin i Härnösand genomfördes under 2005 en turistekonomisk mätning enligt den så kallade turistekonomiska modellen, TEM. Mätningen genomfördes vid ABM-institutionerna Landsarkivet Härnösand, Sambiblioteket Härnösand och Läns museet Västernorrland i Härnösand. Ansvariga för undersökningen var Mitt Sverige Turism, MST, och ABM Resurs.

Mätningen visar att nära 500 000 personer besökte ABM-institutionerna under 2005. Av dessa besökare var cirka 80 000 att betrakta som turister. Dessa turister innebar att omsättningen i Härnösand ökade med omkring 38 miljoner kronor och att detta i sin tur genererade 34 årsverken i kommunen. Dessa 34 årsverken återfinns inom:

Logi - Livsmedel, dagligvaror - Restaurang och kafé
Transport - Shopping - Aktiviteter

Om man enbart tittar på den kategori av besökare vilka hade ABM-institutionerna som huvudmål för sina besök i Härnösand, genererade den gruppen en ökad omsättning med 18 miljoner kronor och detta i sin tur innebar 19 årsverken.

Att beräkna skatteeffekterna av dessa turister är inte helt okomplicerat. Men ett mått att hålla sig till är att 1 miljon i omsättning innebär cirka 80 000 – 90 000 kronor i skatteintäkter. Av mätningen framkommer att de flesta besökarna kommer från länet, det vill säga Västernorrland exklusive Härnösand. Ett annat viktigt område är Storstockholm, Stockholms län, Uppsala och Västmanland. Jämtland och Västerbotten hör även de till ABM-institutionernas "upptagningsområde".

Ansvariga för studien har varit Anders Viotti, MST, och Märta Molin, ABM Resurs. Totalt har det under året genomförts cirka 1 200 enkäter med turister som besökt ovan nämnda institutioner. Genom enkäterna har 1 545 personers konsumtion kunnat kartläggas. Merparten av enkäterna har genomförts som intervjuer, övriga har turisterna fyllt i på egen hand.

M S T producerar T E M

Följande artikel beskriver turismekonomisk mätning, resonerar kring kulturturism och kulturens roll för tillväxt, samt presenterar resultatet av den turismekonomiska mätning som gjorts på landsarkivet, Sambiblioteket och läns museet i Härnösand.

Under arbetet med TEM på ABM har vi sökt liknande undersökningar att ställa våra resultat emot. Vi har dock inte lyckats. Vi vill därför gärna få tips om detta.

**Turismen i Medelpad Ångermanland
omsatte under år 2005 i runda tal
2,7 miljarder kronor och
genererade underlag för drygt
2 100 årsanställda.**

VAD BETYDER TURISMEN?

Turismnäringen är mångfacetterad och komplex, den skär genom i princip alla branscher och berör mer eller mindre samtliga samhällssektorer: kommunikationer, offentlig service, samhällsplanering, näringslivet, osv. Just detta att branschen är så komplex gör näringen mycket svår att värdera och avgränsa då man utgår från befintliga indelningar. Olika branscher är olika mycket beroende av turismen, olika kopplade till "turistisk" konsumtion.

Turismens betydelse i Sverige 2005

Från årsskiftet 2005/2006 delas Turistdelegationens uppgifter mellan Verket för näringslivsutveckling (Nutek) och Sveriges Rese- och Turistråd (SRT).

Nutek ansvarar för frågor som har med näringsfrämjande att göra. SRT ansvarar för frågor kopplade till Sverigefrämjande, det vill säga marknads-kommunikation och marknadsanalys.

Enligt den senaste statistiken från NUTEK:

- Omsättningen i turismbranschen/branscherna var 177 miljarder kronor.
- Turismen genererade cirka 130 000 årsverken inom olika branscher. Anställda inom kategorin "kultur och rekreation" är en grupp som växer snabbare än andra.
- Turismnäringen är generellt sett mycket sysselsättningsintensiv.
- Turismen utgjorde omkring 2,5 % av BNP.

Källa: NUTEK.

<http://www.nutek.se/content/1/c4/29/82/Fakta2005.pdf>

Turismens betydelse i Västernorrland 2005

Mitt Sverige Turism mäter årligen turismens betydelse för ekonomi och sysselsättning i Västernorrlands län. Fakta enligt rapporten för 2005:

- När det gäller tillväxt inom turismsektorn så har Västernorrland legat i "tätklungan" de senaste åren.
- Omsättningen uppgick 2005 till 2,7 miljarder. Transportsektorns omsättning var störst av kategorierna.
- Turismen genererade cirka 2 100 årsverken här i länet, varav hälften inom logi- och restaurangnäringen.
- Turismen alstrade i runda tal 100 miljoner skattekronor till primärkommunerna och 45 miljoner till landstinget. Indirekta skatteeffekter och statliga skatter oräknade.
- Turistattraktioner i länet, rangordnade efter antal besökare/år: Mannaminne, Höga Kustenbron/Hornöberget, Paradisbadet, Casino Cosmopol, Länsmuseet Västernorrland, Kulturmagasinet. Noterbart är att den absolut största "dragaren" var agglomerationen Birsta eller "IKEA", som mer är att betrakta som ett område än en sammanhållen attraktion.
- Hotellgästerna är mest spendersamma med sina genomsnittliga utlägg på 1100 kronor/dygn och person, de som bor på vandrarhem eller i stugby gör av med i genomsnitt 460 kronor per dygn och person, och som sista exempel campare som i snitt spenderar 260 kronor per dygn och person.

Källa: Mitt Sverige Turism
Turismens effekter på ekonomi
och sysselsättning i Västernorrlands län 2005,
<http://www.mittsverigeturism.se/>

KULTUR ○ TURISM ○ KULTURTURISM

Vad är kultur? Allt som inte är natur?
Och vad är egentligen kultur i turistiska sammanhang?

När kulturturism debatteras menar man framför allt den del av kulturen som inte är masskultur och redan kommersialiserad, utan mer traditionell "högkultur" eller "finkultur", den kultur som låter sig regleras av politiken och framförallt finansieras med offentliga medel.

Kulturpolitiken omfattar enligt Regeringens proposition 2005/06:1, volym 9, frågor om:

- Teater, dans och musik
- Bibliotek, litteratur, läsande och språk
- Bildkonst
- Arkitektur, form och design
- Film
- Konstnärernas villkor
- Arkiv
- Kulturmiljöer
- Museer och utställningar
- Trossamfunden
- Forskning inom kulturområdet
- Konstområdesövergripande verksamhet

Kulturområdet som politiskt fält sorterar under Kultur- och utbildningsdepartementet och den statliga kulturförvaltningen utgörs av Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Svenska filminstitutet.

Målen för den nationella kulturpolitiken är i korthet:

Värna yttrandefriheten.

Allas möjlighet till delaktighet i kulturlivet, kulturupplevelser och eget skapande.

Kulturell mångfald.

Konstnärlig förnyelse.

Motverka kommersialiseringens negativa effekter.

Ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället.

Främja bildning.

Främja internationellt kulturutbyte och möten mellan kulturer i landet.

Vad är turism? Är det en icke-vardaglig aktivitet?

Enligt (dåvarande) Turistrådets begreppsnyckel för turism är turism aktiviteter kopplade till människors aktivitet när de reser till, och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller i andra syften. Med hemort avses oftast hemkommun. En speciell kategori av turister är den grupp som benämns dagbesökare, de som inte övernattar i samband med sitt besök utanför sin vanliga omgivning.

Turismen sorterar under Näringsdepartementet och som ansvarig myndighet fungerar NUTEK. Ytterligare en nationell aktör är Turistrådet; ett partnerskap mellan staten och turistnäringen. En aktuell fråga när det gäller turism och näringspolitik är om det är nödvändigt att särbehandla turismen, eller om den ska betraktas som en näring bland andra näringar? Att ansvaret för turismen, som tidigare vilat på Turistdelegationen, har flyttats till NUTEK, kan ses som ett resultat av det senare.

Den politiska inriktningen för turismen finns formulerad i propositionen (2004/05:56) *En politik för långsiktigt konkurrenskraftig svensk turistnäring*. Politiken har som mål att främja inhemsk turism inom landet och främja internationell turism till Sverige.

ETT VÄXANDE INTRESSE FÖR KULTURTURISM

Jntresset för så kallad kulturturism är stort och växande, liksom intresset för (lokal) historia. Och i den pågående debatten lyfts ofta kulturens och därmed också kulturturismens betydelse för tillväxt och utveckling.

Men vad är egentligen kulturturism?

Begreppet har använts några decennier, men finns det någon egentlig definition av det? Kan det ges någon bestämd definition? Kan resor med "kulturellt innehåll" kallas kulturturism? Behöver kulturturismen definieras?

I SAOL från 1998 (den senast tryckta versionen) finns kulturturism inte med som ord eller begrepp. Och när jag sökte i nätupplagan av SAOL fick jag inte heller någon träff på begreppet kulturturism. Men vid en sökning via Google den 15 mars 2006 fick jag nära 35 000 träffar, så nog är det ett flitigt använt begrepp, trots att det saknar enhetlig betydelse.

Men om man nu ska försöka sig på att definiera. Kan det vara så enkelt som att

Foto: Sara Lundell

kulturturism är turism (satsningar) som tar sin utgångspunkt i lokala och/eller regionala kulturella förutsättningar? Förutsättningar som lockar besökare? Att ett kulturturistiskt besöksmål är en bevarad och skyddad kulturmiljö, där det finns visst mått av information och förmedling, samt en viss nivå av service? Ska man till detta lägga det mer imaginära kulturarv som till exempel berättelser om en plats, eller ett område kan utgöra?

Vidare är även intresset för lokalhistoria och kultur idag stort, och enligt många är det också växande. Jag grundar detta påstående främst på de erfarenheter vi gjort och de kontakter vi haft med olika företrädare för kultursektorn under våra tre år med samverkansprojektet ABM Resurs, men givetvis också på de källor som anges nedan.

Detta intresse för kultur och kulturturism märks också allt tydligare i strategidokument som kommunala handlingsplaner och regionala tillväxtprogram. På lokal och regional nivå kan man idag se att ambitioner för kulturen och ambitioner för näringslivsutveckling, turism och tillväxt allt oftare sammanfaller. I det Regionala tillväxtprogrammet för Västernorrlands län bedömer man att länets förutsättningar för att utveckla en såväl nationell som internationell turism utifrån kulturarvet som stora.

I det Regionala tillväxtprogrammet för Västernorrlands län får kulturarvet en särskild rubrik. Man skriver att kulturarvet utgör en viktig bas för lokal och regional utveckling, och vidare att kulturupplevelser idag efterfrågas allt mer och att man genom tillväxtarbetet i länet vill öka antalet kultur- och kulturarvsbaserade företag, samt öka tillgängligheten till kulturarven.

Dessutom skriver man att man vill bidra till "... att utveckla kulturturismen med internationella ambitioner baserad på länets kulturprofil och mångfald med kopplingar till världsarvet och andra unika kulturmiljöer" (s.40).

På den nationella nivån är situationen fortfarande relativt sett oförändrad, där kulturen utgör ett fält och turismen ett annat. Under de senaste åren har en del kritiska röster höjts om statens allt för passiva roll när det gäller kulturturismen. Men några undantag finns:

- Riksantikvarieämbetets strategiplan för kulturarvsturism för 2005–2007.
- Kulturrådets granskning av de regionala tillväxtprogrammen.
<http://abm.ylm.se/rappporter/lvnKuR041027.html>

Enligt Turismens utredningsinstitut är turism ett effektivt sätt att skapa arbetstillfällen; att skapa ett arbete inom turismen kostar ca 1,4 miljoner kronor, medan ett arbete i till exempel bilindustrin kostar runt 3,3 miljoner kronor.

DET LIVSLÅNGA LÄRANDET OCH KULTURTURISM

Parallellt med intresset för kulturturism finns idag även en stark fokusering på lärande, vilket inte minst Lissabonstrategin påskyndat. Diskussionen bakom och arbetet med strategin påskyndade väsentligt debatten om såväl kultur som lärande för tillväxt. Man började allt mer betona kunskaps- och kompetensbaserad ekonomi. I debatten kom kulturella mötesplatser och offentliga rum att utpekade som viktiga arenor för kulturdriven tillväxt.

Kopplingen mellan turism och informellt lärande är tydlig. En stor del av turismen kan och bör ses som en del i det livslånga lärandet, varje medborgare har ett mer eller mindre medvetet, och ett mer eller mindre uttalat behov av lärande kopplat till upplevelser och avkoppling. Därför blir det ovan nämnda; information och förmedling av kulturarv allt mer viktigt, även då det gäller turistiska satsningar. I detta sammanhang spelar ABM-institutionerna en stor roll, de utgör såväl källor som arenor för människors lärande. Och kunskapsbildning och upplevelser går ofta hand i hand.

Samverkan kultur och turism

Begreppen turism, tillväxt, kultur och kulturarv definieras olika av olika grupper och personer. Begreppen blir därför mycket mångtydiga. Behovet av bred samverkan och samarbete tvärs förvaltningsgränser blir därför av avgörande betydelse vid utvecklingsarbete som tar sin utgångspunkt i en kulturmiljö. En kulturmiljö förutsätter vanligtvis tre samhällssektorer: kultur, turistnäring och offentlig sektor.

I år utpekade Värmland som ett vinnarlän i turistsammanhang – varför? Vilka är framgångsfaktorerna?

Enligt Dagens Samhälle, nr 6, 2006, beror framgångarna på:

- Samverkan tvärs institutions- och kommungränser.
- Strategi för turism, på såväl kommunal som regional nivå.
- Satsning på turister från utlandet— här spelar närheten till Norge en stor roll.

Alltså verkar samverkan vara en väg till framgång.

Finns det några hinder eller motsättningar för bättre samverkan turism – kultur?

Det finns en mycket tydlig konflikt mellan bevarandeintressen och kommersiellt bruk av kulturarv. Generellt kan man kanske påstå att det funnits, och i vissa fall finns, en skeptisk inställning till turism hos kultursektorn. Farhågorna gäller hot som hänsynslös exploatering och kulturarv, slitage, intressekonflikter osv. Även riskerna med ett framväxande så kallat "dream society" brukar nämnas när kultur och turism debatteras. Dessutom betraktar sig många av besökarna själva som brukare och inte som turister.

Å andra sidan, mycket av det som vi idag upphöjt till och vårdar som kulturarv, var ursprungligen kommersiella produkter: slöjdalster, mat, hantverk, ekonomiska byggnader och så vidare. Detta arv var under en lång tid helt ickekommersiellt. Men nu är mycket på väg in på den kommersiella arenan igen, som varor och tjänster.

Och hos turismnäringen finns, förenklat uttryckt uppfattningar om att kulturen och kulturarvets roll och potential för tillväxt är överskattad.

Det finns även andra faktorer som kan försvåra samverkan. Att själva turismnäringen är så ytterst komplex utgör ett hinder. Andra hinder är exempelvis omfattning, motiv, ägande och olika säsongsvariationer.

kulturturism i kronor

Inom näringen finns en rad olika aktörer som varierar i storlek; ett flygbolag kontra en hembygdsgård, som varierar vad det gäller bevakelsegrund för aktiviteten; att tjäna pengar, eller ideellt arbete för att få in medel till underhåll av hembygdsgården, och som varierar vad det gäller ägande och finansiering; privata företag eller verksamheter helt finansierade av offentliga medel. Ytterligare en aspekt på sådant som kan försvåra samverkan är säsongsbundenheten; exempelvis stora helårsöppna verksamheter och sommarkaféer öppna under fem – sex sommarveckor. Till detta ska man också lägga synsättet eller perspektivet att konkurrensen inom turismen är stor och att alla regioner, trots goda förutsättningar, inte kan få det tillväxt man strävar mot, på grund av allt för stark konkurrens från liknande regioner. Framgångsrik turism kräver generellt sett antingen mycket stora mängder av besökare inom ett område, eller ett fåtal som kommer för någon exceptionellt exklusiv upplevelse.

Följande källor har utgjort ram för ovanstående resonemang:

Aronsson, K. (red.) - *I kulturarvets fotspår – nya möjligheter för svensk turism*, Etour P 2003:17, ISBN 91-970001-8-3

Dagens Samhälle, nr 6, 2006

Molin, M.: *Turism för tillväxt. Utvärdering av projektet*.

Från älv till hav i Örnsköldsviks kommun, IUM – Rapportserien Synpunkt 2002:4, ISBN 91-87908-62-X

Molin, M. Rapport från seminariet *Kultur och tillväxt*

<http://abm.ylm.se/seminariumtillvaxt040330.html>

Petterson, R. & Svensson, B. *Målkonflikter mellan natur, kultur och turism i hållbart utvecklingsarbete*, Etour U 2005:29

Regeringens proposition 2005/06:1, volym 9

Regionalt tillväxtprogram Västernorrland 2004-2007, juni 2004

Turismens begreppsnyckel. Turistdelegationen 1995

http://fm2.nutek.se/forlag/pdf/info_017-2006.pdf

Internet:

<http://abm.ylm.se/rapporter/lvnKuR041027.html>

VAD ÄR TEM?

TEM är en metod för att underlätta ekonomiska effektberäkningar av turismen. Mer än 230 av Sveriges kommuner har återkommande använt sig av denna standardiserade modell, liksom exempelvis idrottsorganisationer och evenemangsföretag.

TEM mäter turisternas konsumtion. Man delar in turister i 14 olika kategorier och i dessa grupper studeras hur utlägg fördelar sig på:

1. Logi
2. Livsmedel
3. Restaurang
4. Transport
5. Shopping
6. Aktivitet

Metoden följer i detta avseende riktlinjer från World Tourism Organization, WTO, fastställda av FN 1993.

När kan man använda TEM?

Till exempel:

- För att mäta effekterna av ett evenemang; idrott, musik, teater osv.
- För att mäta effekterna av en nyetablering; en camping, ett museum etc.
- För att kunna följa upp målsättningar som satsningar på ökad turism, där man mäter i serier om t ex. tre år.

TEM kommer ursprungligen från Nya Zeeland, där den utarbetades under 1950-talet. I Sverige kom metoden av testas bland annat på Gotland under 1960-talet. Under 1970-talet förfinades metoden av kulturgeograferna Gunnar Arpi och Lars Nygren vid Uppsala universitet.

kulturturism i kronor

Metoden var komplicerad och under 1980-talet satsade Sveriges Turistråd på att utveckla ett dataprogram för TEM. Idag äger företaget Resurs rättigheterna till programmet. Resurs - för Resor och Turism i Norden AB bildades 1987 som ett dotterbolag till dåvarande Sveriges Turistråd med syftet att förädla statistiken inom resor och turism. TEM genomförs idag främst av Resurs för Resor och Turism i Norden AB eller länsturismorganisationer.

I Västernorrland har Mitt Sverige Turism genomfört övergripande TEM-undersökningar för hela länet sedan mitten av 1990-talet. Man har dessutom genomfört mätningar av evenemang som Gatufesten och Skulefestivalen, samt mätt turismens betydelse för mindre orter som exempelvis Junsele. Man har aldrig tidigare studerat traditionella institutioners betydelse för den lokala turismen.

För att göra den turistekonomiska mätningen i länet, använder sig MST av statistik från: SCB, SCR (Sveriges Camping- & stugföretagares Riksorganisation), och TDB (Rese- och Turistdatabasen: vilken intervjuar 24 000 svenskar per år om deras resvanor mm.), samt Ligo (länets turistdatabas), plus ett stort antal egna intervjuer. Dessutom finns ett antal "mätpunkter" i varje kommun som årligen levererar statistik till MST.

Vilken roll spelade ABM-institutionerna för (turism) ekonomin i Härnösands kommun 2005?

Inom analys- och förankringsprojektet ABM Resurs har vi sedan starten våren 2003 arbetat med "en rad spår"; nätverksbyggande, fortbildning, professionsstöd är några exempel, tillväxtfrågan är ett annat. Ett givet spår inom tillväxtområdet är givetvis turismen. Vad gäller ABM Resurs engagemang i frågan bottnar det i resultatet av den inventering och analys av förutsättningar för fördjupad ABM-samverkan vilken vi genomfördes våren 2003 och som resulterade i rapporten ABM Samverkan i Västernorrland (ISBN: 91-631-4670-3). Analysen visade också att man från ABM-sektorn ville att man genom samverkansprojektet skulle fungera som en lobbyist för sektorn, speciellt vad gällde tillträde till sammanhang där rumslig tillväxt behandlades. Turism var ett sådant tillväxtområde som identifierades.

Under våren 2005 föredrog Mitt Sverige Turism vid ett möte med nätverket ABM Kulturarv, kulturens roll för turism och tillväxt i Västernorrlands län. Resultatet av detta möte blev att institutionerna bakom ABM Resurs: Landsarkivet Härnösand, Länsbiblioteket Västernorrland och Länsmuseum Västernorrland enades om att tillsammans med MST genomföra en turistekonomisk analys av de tre verksamheterna.

Under sommaren 2005 påbörjades insamlandet av data via enkäter, vilka fylldes i av intervjuare eller av besökarna själva. Målsättningen var att under sommaren och hösten samla in sammanlagt 1 200 enkäter eller intervjuer. Ansvarig för TEM var Anders Viotti vid MST, och ansvarig för datainsamling och registrering var Märta Molin, ABM Resurs.

Vilken roll spelar då ABM för näringslivet i Härnösands kommun? Härnösands Kommun har ca 25.000 invånare varav 17.000 bor i tätorten. Så här fördelar sig resultatet mellan de tre institutionerna:

Landsarkivet Härnösand (54 årsverken)

Landsarkivet är en statlig arkivmyndighet vilken har rätt och skyldighet att inspektera de cirka 300 statliga myndigheternas arkiv i distriktet. Även kommuner, företag, organisationer och privatpersoner kan få råd av landsarkivet i arkivfrågor. En grundläggande uppgift för landsarkivet är att bevara och vårda de handlingar som förvaras i magasinen. I arkiv där ordningen brister eller där arkiv behöver kompletteras, återskapar personalen ordning och fullständighet. De insatserna är grundläggande för att göra informationen tillgänglig. I landsarkivets bokbinderi görs omfattande vårdinsatser för de unika handlingarna. Landsarkivets bokbinderi har utrustning och kompetens för all vård av arkivalier. Mikrofilmning och skanning har efter hand blivit en allt viktigare verksamhet i landsarkivet. Originalen räddas från förslitning och information kan spridas på nya vägar. Landsarkivet skall på bästa sätt tillhandahålla arkivinformation för myndigheter och allmänhet. Man kan kostnadsfritt få ta del av arkivhandlingar i landsarkivets forskarsalar. En annan möjlighet, som inte alltid är kostnadsfri, är att få svar på förfrågningar genom att ringa, faxa, skicka brev eller E-post till landsarkivet. Genom utställningar och föreläsningar om arkiv och historiska ämnen, levandegörs arkivmaterialet.

kulturturism i kronor

TEM på Landsarkivet Härnösand

Vid landsarkivet hade man 2005 cirka 4 500 besökare, varav drygt 3 000 kom från annan kommun än Härnösand. Av dessa drygt 3 000 personer hade nära 70 % besöket vid landsarkivet som huvudsyfte för sitt besök i Härnösand.

De som hade arkivet som huvudsyfte med besöket genererade nära 1 900 kommersiella gästnätter i kommunen, och övernattningsnätter tillsammans med övriga utlägg bidrog till att omsättningen i kommunen steg med drygt 1,6 miljoner kronor. Omräknat i årsverken motsvarar detta 1,6 tjänst inom logi, restaurang, livsmedel, transporter och shopping.

Om man studerar samtliga turister som besökte landsarkivet, det vill säga dels den grupp som hade arkivet som huvudsyfte för sitt besök, men också den grupp som passade på att besöka arkivet när de ändå var i Härnösand (besök hos släkt och vänner, besök vid någon attraktion, för att gå en kurs osv.), så kan man konstatera att de tillsammans bidrog till 2 400 kommersiella gästnätter. Sammanlagt spenderade dessa turister 3,1 miljoner kronor i Härnösands kommun, kategorierna logi och shopping tjänade mest. Om man studerar effekten när det gäller antalet årsverken i kommunen relaterade till dessa besökare, så är siffran 2,5 årsanställda.

Sambiblioteket Härnösand, Mittuniversitetets bibliotek, kommunbiblioteket och länsbiblioteket (28 årsverken)

För att utnyttja Härnösands resurser på bästa sätt och samtidigt skapa ett högklassigt, framtidsinriktat bibliotek samlas kommunbiblioteket, Mittuniversitetets bibliotek och Länsbiblioteket Västernorrland under samma tak. Tillsammans utgör de **Sambiblioteket**, vilket togs i bruk den 15 december 1999.

TEM på Sambiblioteket

År 2005 besöktes Sambiblioteket av 360 000 personer. De besökare som i denna studie räknas som turister var:

- 2 250 av 3 000 konferensgäster. Dessa 2 250 personer hade samtliga Sambiblioteket som huvudsyfte för sitt besök i Härnösand.
- 18 000 av 70 000 studenter. Av dessa 18 000 personer hade 10 000 besöket vid Sambiblioteket som huvudsyfte för att komma till Härnösand.
- De övriga besöken uppgick till 287 000, av dessa var 5 000 att betrakta som turister. 1 600 av dessa 5000 personer hade Sambiblioteket som mål för sitt besök i Härnösands kommun.

Om man tittar på samtliga turister som hade Sambiblioteket som huvudsyfte för sitt besök, kan man konstatera att de bidrog till att öka omsättningen i kommunen med motsvarande 4,5 miljoner kronor. Detta genererade i sin tur 5 årsverken. Om man väljer att titta på samtliga turister så gav det en ökad omsättning med 9,6 miljoner kronor, vilket motsvarar 9 årsverken i de studerade branscherna.

Länsmuseet Västernorrland (66 årsverken)

Länsmuseet Västernorrland är beläget på Murberget i Härnösands kommun. Museibygnaden stod klar så sent som 1994. Den är ritad av arkitekten SAR Gunnar Mattsson och rymmer åtta klimatstyrda arkiv och magasin, konservators- och fotoateljé, verkstad, hörsal, kafé, butik och utställningslokaler. Till Länsmuseet hör Friluftsmuseet Murberget, liksom Ulvö gamla kapell och Gammelgården i Myckelgensjö belägna i Örnsköldsviks kommun. Det finns även en del markområden och byggnader av kulturhistorisk betydelse som ägs och förvaltas av museet, men där det idag inte pågår någon publik verksamhet.

Länsmuseet Västernorrland är en stiftelse bildad 1978 med uppdrag att förvalta stiftelsens samlingar, byggnader och markområden samt att hålla dem tillgängliga för allmänheten. Stiftelsen skall inom i huvudsak Västernorrlands län bedriva och främja kulturmiljövård och museal verksamhet liksom annan därmed förenlig och närstående kulturell verksamhet. Till uppgifterna hör också att på lämpligt sätt fördjupa och förmedla kunskap inom verksamhetsområdet till en så bred allmänhet som möjligt.

kulturturism i kronor

TEM på Länsmuseum

Här baserar sig undersökningen på 125 000 besökare under 2005. Av dessa var 50 000 turister och drygt 3 000 konferensgäster. Av turisterna hade omkring 20 000 besöket vid museet som huvudsyfte för att komma till Härnösand, av konferensgästerna var motsvarande siffra 1 870 personer. Om man tittar på de besökare som hade besöket vid museet som huvudsyfte, det vill säga 20 000 + 1 870 så genererade de tillsammans en omsättning motsvarande 12 miljoner kronor. Omräknat i årsverken ger det 12 årsverken. När man mäter effekten av samtliga turister, dels de som hade museet som huvudsyfte, men även de som kom med ytterligare syften som besök hos släkt och vänner, besök vid någon attraktion, för att gå en kurs osv., så gav de en ökad omsättning motsvarande 25 miljoner kronor, vilket omräknat i årsverken innebär 25 årsverken.

Resultat av TEM på ABM

- Nära 500 000 personer besökte institutionerna under 2005. 36 000 av dessa hade institutionerna som huvudsyfte med besöket i Härnösand. Dessa 36 000 personer genererade en omsättning på cirka 18 miljoner kronor, omräknat i årsverken är det 16 årsverken.
- Nära 80 000 personer kom för att enbart besöka någon av institutionerna, eller hade också andra motiv för sina besök i Härnösand. Dessa 80 000 personer genererade en omsättning på cirka 38 miljoner kronor, vilket omräknat i årsverken ger 34 årsverken.

TEM på ABM – hur kan man använda resultaten?

- Institutionerna har skapat en **plattform**, ett utgångsläge och kan nu om man vill (tillsammans) göra mer omfattande satsningar på turism, och **bättre följa upp** de resultat detta genererar.
- Institutionerna kan i större utsträckning arbeta med riktad **reklam och marknadsföring**, med utgångspunkt i besöksstatistiken.
- En ökad medvetenhet hos institutionerna om vilken roll man spelar i ett turistiskt sammanhang kan på sikt bidra till att ABM och kulturen i stort tar **större plats och ansvar i länets tillväxtarbete**. Även andra aktörer; politiker, tjänstemän etc. förväntas ha en större kunskap om sambanden mellan ABM och kultur och tillväxt.

- Utifrån den genomförda TEM-undersökningen kan institutionerna få till stånd **bättre metoder att mäta** såväl antalet besökare, som andelen turister.
- **Fördjupad samverkan** med länets turismorganisation (och på sikt turismbranschen) gör att institutionerna kan ta mer "samlade grepp" när det gäller satsningar på turism, tillväxt och kultur. Samordningsvinsterna blir förhoppningsvis lättare att upptäcka.
- Inom ramen för ABM-samverkan har en rad funktionella nätverk som ABM-IT, ABM & förmedling, Kulturarvsportalgruppen, Arkivnätverk Y och Museologiskt Forum startats. Ett nätverk för **ABM & turism** (eller varför inte tillväxtfrågor?) behöver inte ligga långt borta.
- ABM spelar stor roll inom den så kallade **mötesindustrin**. Hur kan man med de nyvunna kunskaperna utveckla denna verksamhet? Kan de regionala aktörerna spela en ännu större roll vad det gäller konferenser och möten inom ABM-sektorn, men även riktat mot andra verksamheter?
- ABM fungerar redan idag som turistiska "dragare" i Härnösands kommun. Hur kan man spela **en större turistisk roll?** Med vilka kan man samarbeta?
- Många som svarat på enkäterna har uppgett att de även besökt Hemsö fästning och Höga Kusten-området, många har uppgivit att de shoppat i samband med sina besök på institutionerna. Många besökte alla tre ABM-institutioner, flest besökte både landsarkivet och läns museet.

**ARKIV
BIBLIOTEK
MUSEER**
i samverkan

<http://abm.ylm.se>

digitala resurser
kulturarvsportalen
www.kulturarvvasternorrland.se

ABM Resurs
Box 34
871 21 Härnösand
Tel 0611-886 59
Mobil: 070-38 886 59
abm@ylm.se